Жаркова Р.Є. Літературна освіта у професійній підготовці майбутніх педагогів / Р.Є. Жаркова // Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання : Збірник тез ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – С. 22 – 23.

ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Жаркова Р.Є., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка

У сучасному науково-освітньому процесі художня література відіграє виняткову роль. І не лише завдяки її інформативному, пізнавальному, розвивальному потенціалові, а радше завдяки тому альтернативному буттєвому простору, який вона творить у свідомості читача-реципієнта. Відтак чимало мислителів роздумували про важливість читання як когнітивно-чуттєвого механізму саморозвитку і самоусвідомлення (П. Байяр, Ш. Данціг, У. Еко, К. Італо, Б. Лопєнська, А. Мангель, Г. Міллер, Ж. Перек, М. Пруст, Ю. Соболевська, Д. Угрешич, Е. Фейдімен).

Літературна освіта має декілька ключових позицій: від слухання, читання та переказування твору до осягнення його структури і глибини тематично-ідейного, сюжетно-композиційного, конфліктно-проблемного контексту. Початковий етап літературної освіти має на меті сформувати в слухача, а згодом – читача, базові уявлення про специфіку того чи іншого твору (рід, жанровий різновид). Вищий рівень розкриває ідейно-естетичний чи етично-емоційний вимір твору, зосереджує увагу на цілісній взаємодії його окремих деталей, парадигмі читацького декодування, інтерпретаційних можливостях, рецептивних моделях тощо. Чимало науковців і методистів, що займаються вивченням особливостей літературної освіти (В. Арнаут, О. Вашуленко, Л. Глоба, Д. Дроздовський, Г. Клочек, О. Компаній, В. Мартиненко, Л. Мацевко-Бекерська, С. Паламар, А. Фасоля, В. Шуляр), вказують на необхідність її реформування, ревізії й переосмислення мети та завдань відповідно до сучасних соціокультурних тенденцій розвитку.

Як зазначає теоретик літературної освіти Г. Клочек, необхідно «осмислити літературну освіту в минулому та сучасному існуванні та накреслити обриси її оптимізованої, а від того […] життєздатної, суспільнозначущої майбутньої моделі» [2, 6], позаяк основне завдання ЛО [літературної освіти. – ***Р.Ж.***] полягає в тому, щоб «сформувати в суспільній свідомості знакові за своєю природою уявлення про ключові постаті української літератури» [2, 18]. Першочергово варто критично розглянути «канон класиків» («письменницький іконостас», користуючись терміном М. Павлишина), щоби показати учням-реципієнтам вагомість не самого імені автора, а текстів, які він створив – їхню неординарність, неповторність,

авторську сюжетотворчу і стилістичну унікальність. Часто ЛО грішить відсутністю «культу аналізу окремого твору» [2, 19], адже «геніальні твори геніальних митців є невичерпними як об'єкти аналізу. Вони легко витримують будь-яку кількість спроб їхньої найдетальнішої інтерпретації» [2, 20]. Тому треба прокладати шлях від твору до його автора/авторки, а не створювати холодний пам'ятник митця, позбавлений живої природної краси, як це, скажімо, у нас відбулося зі знаковими постатями «класичної трійці» – Т. Шевченком, І. Франком та Лесею Українкою.

Для майбутнього педагога, зокрема, вчителя початкової школи, ЛО у професійній підготовці насправді дуже важлива. Бо не варто обмежувати ЛО курсами дитячої літератури, методики навчання літературного читання, а доповнювати дисциплінами, пов'язаними зі сучасним літпроцесом (сучасна українська література, сучасна зарубіжна література тощо, на кшталт лінгвістичних курсів – сучасна українська мова з практикумом чи сучасна іноземна (англійська) мова). Вчитель має володіти базовими літературними компетенціями: читати й аналізувати художній текст, відчитувати авторські інтенції, порівнювати твори, акцентувати на певних ідеях, наявних у конкретному зразкові художньої літератури. Вміння репрезентувати учням окремий текст чи окремого автора залежить, погоджуємось з Г. Клочеком, від «здатності вчителя бути імпліцитним, зразковим читачем» [2, 20].

Щоб сформувати такого читача, потрібно заохочувати студентів педагогічних спеціальностей до читання високохудожньої літератури, як класичної, так і майстерних взірців сучасної літератури. Варто проводити для студентів літературні ігри, вікторини, активізувати їхні навички креативного письма. Цьому неабияк сприяють літературно-мистецькі вечори, сценічні втілення сюжетів відомих творів (уривки, прозові та поетичні мініатюри), літературні конкурси тощо. Майбутній педагог має володіти інструментарієм методів та прийомів ознайомлення дітей з художніми творами, чітко виокремлювати способи активізації читацьких інтересів молодших школярів, знати принципи добору книжкової продукції для дітей, використовувати у своїй фаховій діяльності сучасні нетрадиційні форми популяризації книжки (у колі дітей та їхніх батьків). Окрім цього педагог повинен добре засвоїти техніку виразного читання, упевнено користуючись усіма засобами логіко-емоційної виразності читання, сформувати правильну дикцію, гнучку інтонацію, чітко дотримуватися партитури тексту. Майбутній фахівець має розуміти важливість виразного читання, глибину усвідомленого читання [1], а також керуватися принципами аналізу художнього твору, що ґрунтується на «здатності «чути» текст у цілості й найдрібніших складниках, що творять певну систему й перебувають у постійній взаємодії» [3, 7].

Отже, якісна літературна освіта майбутніх педагогів покликана сформувати мислячу, емпатійну та креативну особистість, зразкового читача, що здатен інспірувати любов'ю і потребою читання своїх вихованців.

Список використаних джерел

1. Жаркова Р.Є. Дитина виростає (серед / з) книг : практикум з виразного й усвідомленого читання : [навч. посіб.] / Жаркова Р.Є. – Львів : Норма, 2016. – 88 с.
2. Клочек Г. Зі студій про літературну освіту [зб. статей та матеріалів]. / Г. Клочек. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 192 с.
3. Марко В. Аналіз художнього твору : [навч. посіб.] / Василь Марко. – [2-ге вид., випр.]. – К. : Академвидав, 2015. – 256 с.